

VIAȚA POLITICĂ INTERBELIC ÎN JUDEȚUL TUTOVA

Oltea RĂȘCANU GRAMATICU*

Cuvinte cheie: *partid politic, sistem electoral, doctrină politică, constituție*

Key words: *political parties, Constitution, elections, extremist parties and groups, monarchical authoritarian regime.*

Abstract

The great union in 1918 and the reforms between 1918 and 1923 had an important contribution to the revitalization of the political life in Romania. The introduction of the universal vote for men and the agrarian reform opened new perspectives for the Romanian society. Several parties asserted an important position on the political scene: The National Liberal Party, The National Peasants' Party, The People's Party, The Nationalist Democrat Party, The National Christian Party. These parties ruled the country at different times.

There were parties of the Hungarian, German and Jewish minorities, but also extremist parties like the Communist Party (founded in 1921) and the Iron Guard (which became illegal in 1933, 1938, 1941). In Bârlad, there were local branches of the central political groups and parties, which designated their candidates for the Senat and the Chamber of Deputies at the parliamentary elections, and for the positions of county and local councilmen at the communal elections respectively. The disintegration of the political forces, directed by King Carol the 2nd, will lead to the failure of the parliamentary elections on the 25th of November 1937, leading the way to the instauration of the royal authoritarian regime (February 10th 1938- September 6th 1940).

1. PARTIDE ȘI GRUPĂRI POLITICE

Desăvârșirea unității naționale și reformele din anii 1918 - 1923 au determinat importante mutații pe plan politic și social, o seamă de categorii și clase sociale putându-și manifesta liber opțiunile politice.

Înfăptuirea Unirii, introducerea votului universal pentru bărbați, reforma agrară deschideau noi perspective pentru societatea românească. Majoritatea partidelor politice se pronunțau programatic și doctrinar pentru respectarea instituțiilor și practicilor democratice. Atât grupările politice tradiționaliste, ce doreau evitarea preluării integrale a democrației occidentale, cât și cele europeniste și liberale, ce proiectau dezvoltarea țării numai pe baza modelului occidental, s-au pronunțat pentru o guvernare parlamentară.

Dezvoltarea practicilor democratice a fost încetinită de o serie de factori. Mentalitatea elitelor politice românești, lipsa de experiență politică a noilor

---

* Profesor, președinte a filialei Bârlad a Societății de Științe Istorice din România

participanți la viața politică, imperfecțiunile sistemului constituțional și ale mecanismului legislativ, condițiile economice nefavorabile și intoleranța politică și națională manifestată de unele grupări au contribuit cel mai mult la această evoluție. Majoritatea forțelor politice au respectat Constituția și legile statului român, contribuind la păstrarea democrației și legalității. Nu trebuie trecute cu vederea mai multe legi și decrete prin care s-a urmărit limitarea manifestărilor extremiste, atât de stânga (P.C.R.), scos în afara legii în 1924), cât și de dreapta (Garda de Fier, ilegalizată în 1934, 1938, 1941).

Lupta pentru putere s-a desfășurat fără menajamente. Partidele Conservatoare, exponente ale moșierimii, au intrat într-un proces rapid de descompunere. Nici adoptarea unor noi programe, nici schimbarea titulaturii (Partidul Conservator - Progresist, Partidul Democrat) nu le-au putut menține, ele dispărând de pe arena politică după eșecul în alegerile parlamentare din martie 1922, când n-au obținut nici un mandat.

Partidul Național Liberal, exponentul marii burghezii industriale și financiare, a devenit cel mai puternic partid politic al perioadei interbelice, principalul beneficiar al accelerării procesului de dezvoltare capitalistă a României. Dispunând de o bază economică solidă, de cadre cu o temeinică pregătire politică, exercitând o influență covârșitoare asupra monarhiei, dovedind o reală capacitate de adaptare la noile realități, el a dominat cu autoritate scena politică a României, aflându-se la guvern peste un deceniu, în perioada 1918-1938.

Guvernarea liberală, mai ales în „decada brătienistă”, a creat un climat favorabil pentru punerea în aplicare a doctrinei liberale și a lozincii „*prin noi înșine*”, ceea ce a determinat consolidarea vieții economice, administrative, spirituale, o creștere a prestigiului României în relațiile internaționale⁶⁵⁸.

Partidul Național Țărănesc, constituit în anul 1926, prin fuziunea Partidului Național Român din Transilvania, condus de Iuliu Maniu, cu Partidul Țărănesc, înființat de Ion Mihalache, în 1918, deși avea o bază de masă mult mai largă, nu a guvernat decât între anii 1928-1931 și 1932-1933⁶⁵⁹.

Pentru scurt timp s-au mai aflat la conducerea țării câteva grupări politico-eterogene, cum au fost: Partidul Poporului, condus de generalul Alexandru Averescu (martie 1920- decembrie 1921; mai 1926 - iunie 1927), Partidul Național

⁶⁵⁸ A. Iordache, *Ion I. C. Brătianu*, Editura Albatros, București, 1994; I. Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996; Al. Gh. Savu, *Sistemul partidelor politice din România, 1919-1940*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976; M. Mușat, I. Ardeleanu, *Viața Politică în România 1918-1921*, Editura Politică, București, 1976; M. Rusenescu și I. Saizu, *Viața Politică în România 1922-1928*, Editura Politică, București, 1979; I. Mamina și I. Scurtu, *Guvernele și guvernanții, 1916-1938*, Editura Silex, București, 1996.

⁶⁵⁹ I. Scurtu, *Istoria Partidului Național Țărănesc*, Editura Enciclopedică, București, 1994; idem, *Iuliu Maniu*, Editura Enciclopedică, București, 1995; *Istoria Partidului Național Țărănesc. Documente 1926-1947*, București, Editura Arc-2000, 1994; St. Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi-1859 până în zilele noastre-1995*, Editura Machiavelli, București, 1995.

Democrat, al profesorului Nicolae Iorga (1931-1932), Partidul Național Creștin, al lui Octavian Goga și A. C. Cuza (decembrie 1937- februarie 1938)⁶⁶⁰

Spectrul politic s-a diversificat după război și prin apariția unor partide și fracțiuni politice de extrema stânga (Partidul Comunist, mai 1921) și extrema dreapta (Liga Arhanghelul Mihail, 1927, transformată în Garda de Fier, în 1930, sub conducerea lui Corneliu Zelea Codreanu)⁶⁶¹. Activau și partide ale minorităților naționale: Evreiesc, German, Maghiar care aveau reprezentanți în parlament, în consiliile comunale și județene, editau ziare proprii, participau efectiv în forurile de deliberare și decizie din cadrul statului român.

Fărămițarea forțelor politice, direcționată din culise de camarila regală, a dus la eșecul în alegerile parlamentare din 25 noiembrie 1937, la care nici unul dintre cele 13 partide politice și 53 grupări politice, nu obținuseră „prima guvernamentală” care să-i asigure posibilitatea formării unui cabinet⁶⁶². Carol al II-lea a încredințat, pentru scurt timp, conducerea guvernului Partidului Național Creștin pentru ca la 10 februarie 1938 să instaureze un regim autoritar monarhic⁶⁶³. Carol al II-lea a dizolvat toate partidele și grupările politice, interzicând orice activitate politică. Democrația românească, construită de generația Reîntregirii, înceta să mai existe. În acest context, ne propunem să urmărim evoluția diferitelor partide și grupări politice în orașul Bârlad și județul Tutova.

Până la primul război mondial și-au desfășurat activitatea, la Bârlad, organizațiile locale ale Partidului Conservator⁶⁶⁴ și ale Partidului Liberal⁶⁶⁵. După război, lărgirea eșichierului politic, în condițiile introducerii votului universal, a generat apariția de noi partide și grupări politice. După dispariția Partidului Conservator (1922), Partidul Național Liberal își consolidează poziția în întreaga țară, la Bârlad, organizația locală, fiind condusă de avocatul Grigore Vasiliu, personalitate marcantă a partidului, iar după moartea sa în 1923, de avocatul Nicolae Simionescu, fost primar și în mai multe rânduri, deputat. Dintre liberalii tutoveni se remarcă: Dumitru Constandache, Teodor Ioan, Teodor Cerchez, Ioan Palade, Ioan Bontaș, Ioan Guriță, ș. a.

Liga Poporului, înființată în aprilie 1918 la Iași (transformată în Partidul Poporului, în aprilie 1920) s-a bucurat de prezența generalului Alexandru Averescu,

⁶⁶⁰ Vezi Al.Gh. Savu, *op. cit.*; M. Mușat, I.Ardeleanu, *op. cit.*; M. Rusenescu, I. Saizu, *op.cit.*; St. Neagoe, *op.cit.*; Em. Sonea, G.Sonea, *Viața economică și politică a României, 1933-1938*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.

⁶⁶¹ Francisco Veiga, *Istoria Gărzii de Fier, 1919-1941*, București, Editura Humanitas, 1993; Kurt W.Treptow, Gh.Buzatu, „Procesul” lui Corneliu Zelea Codreanu (mai 1938), Iași, 1934; Gr. Tr. Pop, *Garda, căpitanul și arhanghelul din cer*, Editura Eucrosia, 1996; E. Theodorescu, *Mișcarea legionară și Germania lui Hitler*, București, 1996.

⁶⁶² Monitorul Oficial, nr. 301, din 30 decembrie 1937; Vlad Georgescu, *Istoria Românilor, de la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 1992, p. 210; I. Scurtu, *op. cit.*, p. 315-318.

⁶⁶³ *Ibidem*; Gr. T. Pop, *Caracterul antinațional și antipopular al activității Partidului Național Creștin*; Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978; *Fl. Nedelcu, Viața politică din România în preajma instaurării dictaturii regale*, Editura Dacia, Cluj, 1973; *Carol al II-lea în zodia Satanei. Reflexiuni asupra politicii internaționale*, Editura Universitaria, 1994.

⁶⁶⁴ Conducerea Organizației județului Tutova a Partidului Conservator au avut-o Nicolae Giurgea și Gheorghe Emandi.

⁶⁶⁵ Dintre fruntașii liberali, în județul Tutova s-au afirmat: dr. Constantin Codrescu, Grigore Vasiliu ș. a.

personalitate de mare popularitate după război. Vizita generalului Averescu la Bârlad, în februarie 1919, a grăbit constituirea organizației acestui partid și în județul Tutova, două luni mai târziu, având ca președinte pe avocatul Vasile Georgescu-Bârlad⁶⁶⁶. Inițial, organizația număra doar 23 de membri: 13 din Bârlad și 10 din localități rurale. Structura era eterogenă: 5 avocați, 1 profesor, 7 meseriași și comercianți, 2 învățători, 1 preot, 5 agricultori și 2 viticultori din comunele Bogdănești, Puiești, Bălăbănești și Murgeni⁶⁶⁷. Printre inițiatorii acestui partid s-au remarcat profesorul Constantin T. Moroșanu, de la Liceul „Gheorghe Roșca Codreanu”, și avocații Victor Artene, Nicolae Neacșu, Teodor Sglimbea⁶⁶⁸. Organul de presă al organizației amintite era „Tribuna Tutovei”⁶⁶⁹ și mai târziu „Steaua Tutovei”⁶⁷⁰. În anul 1924 președintele organizației în județul Tutova era Teodor Cudalbu și secretar Vasile Stoica⁶⁷¹.

Schimbările dintr-un partid în altul erau specifice acestei perioade de formare și amplificare a sistemului pluripartitist. Avocatul Vasile Georgescu-Bârlad activa, în anul 1924, în cadrul Partidului Național Român.

Frământările care s-au desfășurat, în acest timp, în vederea fuzionării Partidului Național Român cu Partidul Țărănesc au cuprins toate organizațiile teritoriale. O astfel de dezbateri a avut loc și la Bârlad, la 28 mai 1925. Președinte activ era menționat Vasile Georgescu-Bârlad, iar președinți de onoare Ioan Ionescu și Constantin Dornescu (foști președinți ai Partidului în județul Tutova)⁶⁷². Organul de presă a devenit „Tribuna Tutovei”.

Constituirea Partidului Național Țărănesc (10 octombrie 1926) a grăbit unele modificări în structura organizațiilor din cuprinsul țării. La 9 ianuarie 1927 a avut loc conferința Partidului Național Țărănesc din județul Tutova. Președintele organizației național țărăniste din județ a fost ales Vasile Georgescu-Bârlad⁶⁷³. „Tribuna Tutovei”, acum, era oficiosul Partidului Național Țărănesc, în județ⁶⁷⁴. Sediul partidului se afla la etaj, deasupra „Bursei” din Strada Regală nr.146. Platforma democratică a Partidului Național Țărănesc a făcut să crească numărul aderenților atât în orașul Bârlad, cât și în județ din rândul intelectualilor, funcționarilor, preoților, agricultorilor. Se bucura de o anumită popularitate în județul Tutova și dezidențele desprinse din acest partid: Partidul Țărănesc Dr. N. Lupu și Partidul Național Agrar, datorită ideilor radicale propuse pentru revitalizarea micii proprietăți țărănești, ruinată în anii crizei economice⁶⁷⁵.

Desprinderea în 1930 din Partidul Național Liberal a Partidului Liberal Gheorghe Brătianu a contribuit la crearea unor dezidente și pe plan regional. La

⁶⁶⁶ „Libertatea”, I, 18 mai 1919. Redacția ziarului era pe str. Regală nr. 85 (astăzi Republicii).

⁶⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁶⁹ „Tribuna Tutovei”, 1 decembrie 1918. Organ al Opoziției Unite de sub conducerea generalului Al.

Averescu și Tache Ionescu. Redacția ziarului se afla în Strada I. C. Brătianu (astăzi Strada Vasile Pârvan).

⁶⁷⁰ „Steaua Tutovei”, I, 1, 1 ianuarie 1924.

⁶⁷¹ *Ibidem*.

⁶⁷² „Tribuna Tutovei”, VII, 4, 15 iunie 1925.

⁶⁷³ *Ibidem*, IX, 1 ianuarie 1927.

⁶⁷⁴ *Ibidem*, VIII, 9, 1926.

⁶⁷⁵ Dr. Nicolae Lupu s-a născut la 4 noiembrie 1896 în comuna Arsura, fostul județ Fălciu.

Bârlad era reprezentată de un grup de intelectuali, în frunte cu profesorul Nicolae Neșțianu⁶⁷⁶.

Organizația județiană a Partidului Naționalist Democrat, era compusă din simpatizanți ai marelui istoric și om politic Nicolae Iorga, în frunte cu Constantin Dornescu, președinte, Ioan Boian și Ioan Mihăilescu, vicepreședinți, Sterian Dumbravă, secretar. Noul președinte, C. Dornescu, se pronunța pentru o mai bună organizare a partidului la nivelul județului și pentru o politică conform principiilor lui N. Iorga. În organul său de presă „Brazdă Nouă” se explicau principiile ce stau la baza acestui partid: moralitatea politică, iluminarea poporului prin cultură, înființarea de noi școli, creșterea numărului de învățători, „dreptatea clasei țărănești și a clasei mijlocii”⁶⁷⁷. Se remarcă organizațiile Partidului Naționalist Democrat din județul Tutova din comunele: Perieni, Vinderei, Simila, Murgeni, Cârja, Bogdana, Avrămești, Puiești, Popeni și Mânzați. Ample dezbateri au avut loc la Bârlad cu ocazia încercărilor de fuziune dintre organizația Partidului Naționalist Democrat și gruparea desprinsă din Partidul Poporului condusă de Constantin Argetoianu.

Tratativele purtate între cei doi președinți Constantin Dornescu și Vasile Georgescu-Bârlad vizau contopirea celor două organizații județene, atrăgând oameni „credincioși, harnici dar mai ales cinstiți”, propagandă loială, desființarea celor două ziare de partid „Tribuna Tutovei” și „Brazdă Nouă” și editarea unei noi gazete, constituirea unui comitet executiv ca exponent al partidului fuzionat, conducerea revenind celor doi președinți pentru a sublinia egalitatea dintre cele două partide. Conducerea bipolară nu convenea liderului V. Georgescu Bârlad care convoacă pentru 8 iunie „marele sfat de 401 membri” unde se ratifică fuziunea celor două partide și este ales președinte al Partidului Naționalist al Poporului din județul Tutova.

Riposta a venit ferm din partea celui alt lider, C. Dornescu care nu recunoaște fuziunea și organizează Congresul Partidului Naționalist al Poporului din județul Tutova. Cu această ocazie C. Dornescu prezintă stadiul tratativelor cu gruparea argetoienistă și demersurile ce nu au putut fi rezolvate și cere congresului să ia o hotărâre. Se acceptă fuziunea, având ca președinte pe C. Dornescu iar „Brazdă Nouă” ca organ de presă al Partidului Naționalist al Poporului din județul Tutova. Procesul verbal este semnat de membrii comitetului executiv și președinții organizațiilor locale: Constantin Dornescu, fost prefect, Gheorghe Tașcă, fost deputat, Ion Mihăilescu, Constantin Hristea, Sterian Dumbravă, Dumitru Tănăsescu, avocați, Teodor Oprișan, proprietar, Vasile Balmuș, institutor, Nicolae Negru, Alexandru Balaban, profesori ș.a.

Răspândirea ideilor social-democrației după război a dus la revitalizarea secțiilor Partidului Social -Democrat, transformat în 1918 în Partid Socialist. Documentul programatic al mișcării socialiste, Declarația de Principii, publicat la 9 decembrie 1918, a fost dezbătut și de secțiunea Partidului Socialist din Bârlad⁶⁷⁸. Socialiștii bârlădeni au protestat împotriva intervenției armatei în timpul grevei tipografilor din 13 decembrie 1918 și a arestării liderului, I.C.Frimu, care din cauza

⁶⁷⁶ Alexandru Crăciun, *Istoria județului Tutova*, 1943, p. 119.

⁶⁷⁷ „Brazda nouă”, IV,3, din 26 aprilie 1924.

⁶⁷⁸ „Socialismul”, 5 martie 1919; „Libertatea”, 9 decembrie 1918.

condițiilor necorespunzătoare a murit în închisoare, câteva luni mai târziu⁶⁷⁹. Acțiuni greviste s-au desfășurat la Bârlad, între anii 1919-1920, coordonate de gruparea socialistă, în fruntea căreia se remarcă Ion Iacomi, Ciucă Enache și profesorul Petre Constantinescu - Iași⁶⁸⁰.

Organizația socialiștilor bârlădeni era restrânsă și cu posibilități materiale reduse, de aceea nu a putut trimite nici un delegat la congresul de constituire a Partidului Comunist din 8 mai 1921⁶⁸¹. După scoaterea în afara legii a Partidului Comunist (1924), acțiunile socialiștilor bârlădeni se vor împlini cu a unor organizații democratice, printre care un rol important l-a jucat secțiunea Blocului Muncitoresc - Țărănesc. La 16 decembrie 1925 se constituia această secțiune la Bârlad, având în frunte pe Petre Constantinescu - Iași⁶⁸². Noua organizație își va coordona propaganda în vederea realizării unității de acțiune muncitorești - țărănești în alegerile electorale⁶⁸³. Și-au mai desfășurat activitatea în perioada interbelică și secțiunile altor organizații democratice: Liga contra Terorii⁶⁸⁴, Comitetul de Amnistie, Liga contra Prejudecăților, Ajutorul Muncitoresc Român, Comitetul Național Antifascist⁶⁸⁵, Liga Muncii⁶⁸⁶ ș. a.

Populația evreiască, destul de numeroasă comparativ cu alte naționalități, și-a organizat Partidul Evreiesc.

Mișcarea legionară, apărută la sfârșitul deceniului al 3-lea al secolului XX ca o contrapondere a extremei stângi, comunismul, a avut o intensitate diferită de la o regiune la alta. Garda de Fier a dobândit vremelnice ascendențe asupra unor categorii ale tineretului, mai ales în rândul studenților. Prin sistemul de organizare clandestină și paramilitară ea și-a făcut prozeliti în rândul funcționarilor din aparatul de stat, al unor ofițeri în rezervă, avocați, preoți, învățători, țărani⁶⁸⁷. La Bârlad, legionarii erau puțin numeroși⁶⁸⁸.

Alegerile din 17 iulie 1932 au situat mișcarea legionară pe locul al treilea, după național-țărăniști și național-liberali, rezultat repetat și în alegerile din noiembrie 1937. Ilegalizată de două ori de regele Carol al II-lea, în decembrie 1933 și martie

⁶⁷⁹ *Protestul Secțiunii Partidului Socialist din Bârlad*, „Socialismul”, 28 februarie 1919

⁶⁸⁰ Direcția Arhivelor Naționale București (DANB), fond Președinția Consiliului de Miniștri (PCM), dosar 117/1920, f 197 -200.

⁶⁸¹ „Socialismul”, 11 mai 1921. Petre Constantinescu - Iași a funcționat ca profesor de istorie la Liceul „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad, între anii 1919- 1926. A susținut ideile socialiștilor de stânga, manifestându-și opinia favorabilă creării Partidului Comunist, prin transformarea Partidului Socialist. A participat la greva generală din octombrie 1920, suferind unele privațiuni din partea autorităților, ceea ce l-a împiedicat să fie prezent la Congresul comuniștilor din 21 mai 1921, unde trebuia să prezinte raportul Presa și Propaganda („Veac Nou”, 7 mai 1921).

⁶⁸² Progresele Frontului Unic Muncitoresc, „Facla”, 13 februarie 1926.

⁶⁸³ Relatarea despre semnificația participării Blocului Muncitoresc Țărănesc în alegeri, „Adevărul”, 20 iulie 1932.

⁶⁸⁴ „Viața Muncitoare”, 18 iulie 1926.

⁶⁸⁵ P. Constantinescu - Iași, *Lupta pentru formarea Frontului Popular Antifascist*, București, 1968, p. 9 - 14.

⁶⁸⁶ C. Hamangiu, *op. cit.*, p. 293-297.

⁶⁸⁷ Francisco Veiga, *op. cit.*

⁶⁸⁸ Al. Crăciun, *op. cit.*, p. 119.

1938, mișcarea va renaște în vara anului 1940 când contextul intern și internațional era favorabil, ajungând să participe la guvernare⁶⁸⁹.

Simpatizanți ai „noii ordini”, propuse de legionari au fost și unele cadre didactice și elevi ai Liceului „Gh. Roșca Codreanu”, funcționari, avocați, preoți. După înfrângerea rebeliunii legionare (ianuarie 1941) mișcarea a slăbit din intensitate fiind urmărită, mai întâi din ordinul guvernului Antonescu, și apoi „vânați” de autoritățile comuniste.

2. CONFRUNTĂRI ELECTORALE

Înainte Primului Război Mondial menținerea votului cenșitar făcea ca o mică parte a populației să participe la viața electorală.

Introducerea votului universal, prin decretul lege pentru reforma electorală din 16 noiembrie 1918 și înscris ca un drept fundamental în Constituția din 1923, a creat una din pârgurile fundamentale ale regimului burghezo-democratic în România interbelică. Conform acestui decret, alegerile parlamentare trebuiau să se desfășoare pe baza votului universal, egal, direct, secret și obligatoriu al bărbaților având vârsta de 21 de ani împliniți, neputând însă participa la vot cei puși sub interdicție, cei aflați în stare de faliment, posesorii caselor de prostituție sau jocuri de noroc, cei condamnați pentru trădare, cât și femeile, magistrații și militarii. Art.33 din Constituție consacră principiul suveranității naționale exercitată numai pe cale reprezentativă. Legea electorală din 27 martie 1926, a înlăturat criteriul stabilirii numărului mandatelor în raport cu cifra populației din fiecare circumscripție electorală, art.2 al ei prevăzând că numărul deputaților, în total și pe județe, era cel stabilit în tabelul anexat legii. Prin art.89 al Legii electorale se recunoștea comisiei electorale centrale atribuția de a repartiza mandatele pe țară și pe circumscripții electorale, ce reveneau partidelor politice în raport cu procentul de voturi obținute.

Pe baza dispozițiilor art.127, deputații și senatorii erau aleși partidelor, partidele erau deținătoarele locurilor din parlament. În ceea ce privește desemnarea senatorilor se prevedea două categorii de senatori: aleși și de drept. Din categoria senatorilor aleși făceau parte cei votați în circumscripțiile electorale, prin vot obligatoriu, egal, direct și secret, cei aleși - câte unul din fiecare județ de membrii consiliilor județene, urbane, rurale întruniți într-un singur colegiu, cei aleși de membrii camerelor de comerț, de industrie, de muncă și de agricultură, câte un senator de fiecare universitate, ales prin votul colegilor săi. În categoria senatorilor de drept intrau: moștenitorul tronului de la vârsta de 18 ani, mitropoliții și episcopii eparhioți, capii confesiunilor recunoscute de stat, președintele Academiei Române, plus o serie de foști demnitari.

Rezultatul alegerilor era influențat de guvernul în exercițiu prin măsurile administrative. Campaniile electorale și alegerile propriu-zise erau influențate de guvern. Electoratul trecea ușor de la un partid la altul, putând fi sedus cu ușurință prin lozinci demagogice. Multe dintre guvernele interbelice au suspendat exercitarea

⁶⁸⁹ F. Veiga, *op. cit.*, p.131-138, 234-236, 255-262, 279-304; K.W. Treptow, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p.125-136.

libertăților politice, instituind starea de asediu, pentru ca în deceniul al patrulea să se permanentizeze, fără ca prin aceasta să fie afectate toate drepturile fundamentale.

Excluderea femeilor de la sufragiul universal a declanșat o adevărată mișcare feministă în întreaga țară. La 6 iulie 1919 s-a înființat la Bârlad Liga Drepturilor și Datoriilor Femeii⁶⁹⁰, la care au aderat numeroase personalități. Președinți de onoare au fost declarați Eliza Palade, Vasile Bali, Dumitru Constandache și istoricul Nicolae Iorga; președinți activi: Lucreția Tocineanu, Aglaie Botez, Lucia Teodorescu, Theodor Ioan; vicepreședinți: col. Soare, dr. Fridman, avocatul Nicolae Simionescu și poetul George Tutoveanu⁶⁹¹. Presa bârlădeană aprecia favorabil comitetul de conducere „pentru că a știut să dea caracterul democratic mișcării feministe la Bârlad, așa cum cer vremurile noi în care trăim și în care spiritul de castă și exclusivismul trebuie să dispară”⁶⁹².

La Bârlad era o singură circumscripție electorală, împărțită în mai multe secțiuni. Se vota de obicei în sediile unităților școlare: Liceul „Codreanu”, Școlile primare nr. 1, 3, 4, 5, Școala de arte și meserii etc. Dintre deputații trimiși din partea orașului Bârlad și a județului Tutova pentru Cameră s-au remarcat Grigore Vasiliu, avocat, vicepreședinte al Camerei în 1922, Nicolae Simionescu, avocat, Ioan Guriță, avocat, fost primar și prefect, Victor Stoenescu, avocat, Theodor Sglimbea, avocat, Horațiu Eremia, proprietar, Ioan Ionescu, avocat ș. a. Dintre senatori, amintim pe Nicolae Neșțian, profesor, Ioan Bontaș, avocat ș.a. Se observă că ponderea o aveau avocații, care dețineau funcțiile principale în conducerea partidelor și grupărilor politice⁶⁹³.

Ziarul „Viitorul” reappare în județul Tutova la 23 noiembrie 1918, cu scopuri propagandistice. În paginile sale se publică *Manifestul Partidului Național Liberal*, se explică poziția partidului față de principalele obiective naționale: desăvârșirea unității statale și necesitatea introducerii marilor reforme⁶⁹⁴. Primele alegeri pe baza sufragiului universal s-au desfășurat în zilele de 2-5 noiembrie 1919, pentru Camera Deputaților și Senat⁶⁹⁵. În județul Tutova au fost înscrise pe listele electorale 24.890 persoane⁶⁹⁶. Din partea candidaților independenți erau propuși pentru Cameră Theodor V. Ioan, fost vicepreședinte al Camerei, Mihai Bali-Cârlomănești, fost deputat, Gheorghe N. Gheorghiu, avocat, Vasile Cheboc, țăran din Cârja, iar pentru Senat Dr. Theodor Cerchez, fost senator, Ioan Martinescu, profesor⁶⁹⁷. Rezultatul primelor alegeri democratice” a demonstrat lipsa exercițiului electoral pentru marea majoritate a populației cu drept de vot: nu au participat 8395 persoane, din cele 16495 buletine, 5998 au fost anulate și doar 10497 au rămas valabile⁶⁹⁸.

⁶⁹⁰ „Libertatea”, I, 32, 30 iunie 1919; *ibidem*, I, 34, 3 august 1919.

⁶⁹¹ *Ibidem*.

⁶⁹² *Ibidem*.

⁶⁹³ Al. Crăciun, *op. cit.*, p.119-120.

⁶⁹⁴ „Viitorul”, 23 noiembrie 1918.

⁶⁹⁵ Alegerile generale de la 2 - 4 noiembrie 1919. Prima aplicare a votului universal, „Calendarul Muncii pe 1920”, București, 1920, p.32-36; Matei Dogan, *Analiza statistică a democrației parlamentare din România*, București, 1946, p. 10.

⁶⁹⁶ „Socialismul”, 7 noiembrie 1919; *ibidem*, 11 noiembrie 1919.

⁶⁹⁷ „Libertatea”, I, 48, 30 octombrie 1919. Semnul electoral era secera.

⁶⁹⁸ „Socialismul”, 7 noiembrie 1919.

Instabilitatea guvernamentală din primii ani de după război, a avut drept consecință și organizarea de noi alegeri parlamentare. Campania electorală din lunile mai-iunie 1920 se va desfășura în condițiile impuse de guvernul condus de generalul Al. Averescu, președintele Partidului Poporului⁶⁹⁹. În preajma alegerilor, țărani din județul Tutova, susținuți și de Obștea Bârlad⁷⁰⁰, au început să treacă la împărțirea moșiilor neexpropriate, întrucât autoritățile tergiversau punerea în aplicare a legii rurale⁷⁰¹.

Prefectul de Tutova era rugat să ancheteze situația și să ia măsuri împotriva celor care se făceau vinovați⁷⁰². Cu ocazia conferinței Ligii Poporului din județul Tutova, în martie 1920, au fost înscrși drept candidați pentru Cameră: Theodor Cudalbu, ministru, Vasile Chirica, plugar, proprietar din Popeni, Gheorghe Spătaru, sătean din Cârломănești, Ion Lăzărescu, învățător din Zorleni; pentru Senat: Constantin Moroșanu, profesor, Constantin Lupașcu, răzeș din Ivești. Semnul electoral era steaua în șase colțuri⁷⁰³. Pe listele Partidului Socialist figurau: profesorul Petre Constantinescu Iași, Ion Iacomi, Petre Safta și Gheorghe Candel⁷⁰⁴.

În județul Tutova, deși erau înscrise pe lista de alegători 24763 de persoane, s-au prezentat la vot 21273⁷⁰⁵. Au fost obținute următoarele rezultate: Partidul Poporului 5282 de voturi, Partidul Național Liberal 9319 voturi, Federația 2052 voturi, Partidul Socialist 1793 voturi, Partidul Conservator Democrat 1187 voturi⁷⁰⁶. Din datele comparative reiese că Partidul Liberal continua să se bucure de încrederea celei mai mari părți a electoratului tutovean, având tradiții; Partidul Poporului obținuse majoritatea voturilor și ca urmare a abilei propagande electorale în lumea satelor și faptului că deținea guvernarea în acea perioadă; socialiștii dispuneau de un număr restrâns de aderenți⁷⁰⁷, iar conservatorii-democrați erau în continuu declin, ca urmare a scăderii potențialului economic și politic⁷⁰⁸.

Din partea Partidului Poporului au fost aleși pentru Cameră ca deputați: Theodor Cudalbu, Ion Lăzărescu, Gheorghe Spătaru, Vasile Chirica, iar pentru Senat: Constantin Moroșanu, I. Constantin Lupașcu, adică întreaga listă, supusă scrutinului electoral⁷⁰⁹.

⁶⁹⁹ Guvernul Al. Averescu s-a aflat la conducerea executivului între 13 martie 1920 - 16 decembrie 1921 (cf. St. Neagoe, *op. cit.*, p. 84 - 85).

⁷⁰⁰ Obștea Bârlad s-a constituit în martie 1919 și cuprindea 600 de cultivatori din oraș („Libertatea”, I, 17, 10 martie 1919).

⁷⁰¹ „Nădejdea”, 9 și 23 mai 1920.

⁷⁰² *Ibidem*.

⁷⁰³ „Tribuna Tutovei”, II, 10, 25 martie 1920.

⁷⁰⁴ P. Constantinescu - Iași, *Pagini de luptă din trecut*, Editura Politică, 1972, București, p. 288-289; „Libertatea”, II, 6, 2 mai 1920, „Tribuna Tutovei”, II, 9, 18 iunie 1920.

⁷⁰⁵ „Socialismul”, 2 iunie 1920 și 5 iunie 1920.

⁷⁰⁶ *Ibidem*, 5 iunie 1920.

⁷⁰⁷ *Ibidem*. Lista socialiștilor a înrunit următoarele rezultate: Petre Constantinescu Iași, 472 de voturi, Gheorghe Candel, 448 de voturi, Ion C. Iacomi, 436 voturi, Petre Safta, 432 de voturi.

⁷⁰⁸ Politica filogermană din timpul războiului cât și exproprierea marii proprietăți funciare, prin legea rurală din 1918, au constituit principalele cauze care au dus la scăderea influenței Partidului Conservator Democrat. În anul 1922, acest partid își încetează definitiv activitatea.

⁷⁰⁹ „Socialismul”, 5 iunie 1920.

În timpul guvernării averescane s-au adoptat unele măsuri care au contribuit la consolidarea procesului de unificare administrativă, legislativă și culturală. În martie 1920 s-a înființat Ministerul Muncii și Ocrotirii Sociale, la 20 martie 1920 reglementarea conflictelor colective de muncă, la 5 septembrie 1920 recunoașterea dreptului la grevă în întreprinderile particulare cu obligativitatea arbitrajului, la 26 mai 1921 legea asociațiilor profesionale, reforma agrară. Atitudinea severă, față de greviștii din octombrie 1920, dizolvarea congresului comuniștilor din mai 1921, urmat de cunoscutul „proces din Dealul Spirii”, au servit drept arme pentru adversarii politici care au încredințat executivul de abuzuri și încălcări ale democrației.

Revenirea liberalilor la putere în frunte cu Ion I. C. Brătianu, în ianuarie 1922, a dus la dizolvarea Parlamentului și organizarea de noi alegeri electorale pentru luna martie. Timpul relativ scurt pentru campania electorală a determinat încheierea unor acorduri între membrii partidelor, aflate în opoziție⁷¹⁰.

Pe listele Partidului Țărănesc au candidat în județul Tutova pentru Cameră: Nicolae Iorga, fost președinte al Camerei Deputaților, Constantin Dornescu și Ion Ionescu, foști prefecți, cât și Constantin Moroșanu, fost senator; pentru Senat: Ioan Balmuș, institutor, și Dumitru Ghimuș, profesor⁷¹¹. Simbolul electoral era secera, încadrată pe un steag ce reprezenta icoana dragostei de țară și a muncii pentru propășirea neamului.

Liberalii candidau pe liste proprii⁷¹². Biroul regional socialist din Moldova, întrunit la 22 februarie 1922 la Iași, la care participase și Petre Constantinescu -Iași, din partea secțiunii Bârlad, apreciat că nu dispune de forțele necesare pentru a susține în toate județele lupta electorală, a lansat manifeste și către alegătorii din județul Tutova „chemându-i ca în ziua alegerilor să anuleze buletinele de vot pentru Cameră și Senat”⁷¹³.

Victoria categorică a liberalilor a provocat o vie nemulțumire în rândul opoziției atât pe plan central, cât și local. Grigore D. Vasiliu va fi ales vicepreședinte al Camerei iar pe plan local, profesorul Nicolae Neșțianu devine prefect al județului Tutova și avocatul Ion Bontaș primar al Bârladului. Vasile Georgescu - Bârlad, președintele Partidului Poporului în județul Tutova, califică în termeni duri alegerile din martie 1922 ca o rușine adusă țării, condamnându-se măsurile autoritare prin care liberalii și-au asigurat succesul electoral⁷¹⁴. Articole critice aduse guvernului liberal fuseseră formulate în presa opoziției bârlădene în următorii ani, privind încălcarea unor drepturi politice, chestiunea feminină, problema muncitorească și altele, pierzându-se din vedere realizarea marilor reforme, înscrise în programul Partidului Național Liberal⁷¹⁵.

În cadrul opoziției aveau loc noi regrupări de forțe. Pentru a-și câștiga popularitatea, Partidul Poporului a reluat șirul marilor întruniri în țară, ca cele de la

⁷¹⁰ St. Neagoe, *op. cit.*, p. 88 - 90.

⁷¹¹ „Brazdă nouă”, II, 5, 16 februarie 1922.

⁷¹² „Tribuna Tutovei”, IV, 10, 15 martie 1922,

⁷¹³ „Iașul socialist”, 6 martie 1922.

⁷¹⁴ „Tribuna Tutovei”, IV, 10, 15 martie 1922.

⁷¹⁵ „Idealul”, I, 1, 1 ianuarie 1923; *ibidem*, I, 3, martie 1923; *ibidem*, I, 4, aprilie 1923; *ibidem*, I, 6, iunie 1923.

Bârlad, Iași, Cernăuți, Bălți etc. La 22 martie 1924 s-a organizat în sala Teatrului „Carol” din Bârlad o mare întrunire prezidată de Theodor Cudalbu, noul președinte al Partidului Poporului din județul Tutova⁷¹⁶. Campania opoziției s-a intensificat în următorii ani⁷¹⁷. Se critica proasta gospodărire a orașului de către autoritățile comunale liberale, deși „s-au cheltuit milioane și milioane”, se solicita luarea grabnică a unor măsuri pentru ca Bârladul „să fie un oraș în adevăratul sens al cuvântului”⁷¹⁸.

Alegerile comunale din februarie 1926, deși în mod normal trebuiau să se rezume la înlocuirea consiliilor interimare din fruntea comunelor cu organe administrative alese, s-au transformat într-o luptă aprigă care a angajat toate forțele politice din țară. Pe de o parte se situau liberalii, iar de altă parte, întreaga opoziție⁷¹⁹.

La Bârlad a circulat un manifest tipărit local, care chema cetățenii orașului să voteze, în ziua de 19 februarie 1926, lista nr. 2 a opoziției, din Frontul Unic, având ca semn distinct două linii paralele în poziție verticală și care avea trecute numele a 18 consilieri comunali și a 6 supleanți⁷²⁰. Rezultatele alegerilor comunale desfășurate în februarie 1926 au constituit un real succes al opoziției. Guvernul liberal a trebuit să demisioneze, misiunea organizării de noi alegeri parlamentare revenind guvernului Al. Averescu⁷²¹.

Comitetul de Front Unic de pe lângă Blocul Muncitoresc - Țărănesc a reușit să trimită reprezentanți în consiliul comunal, în urma alegerilor din februarie și în orașul Bârlad⁷²².

Corpul electoral era chemat la urne în zilele de 25 mai 1926, pentru alegerea Camerei Deputaților și la 28 mai a Senatului. Alegătorii votau pe baza noii legi electorale, de astă dată unică pentru toate provinciile țării. Candidau din partea Partidului Poporului, în județul Tutova, pentru Cameră: Vasile Chirica, fost deputat, Theodor Cudalbu, ministrul justiției, dr. A. Dobrovici, profesor universitar, Constantin Lupașcu, agricultor din Ivești, fost senator, Mihai Mintuță, institutor, fost revizor școlar⁷²³. Victoria Partidului Poporului în alegeri era considerată ca o adevărată zi de doliu pentru celelalte partide politice, generalul Averescu fiind numit „cioclul de la 1907”⁷²⁴. Era reversul medaliei din 1922, când averescanii criticaseră alegerile organizate de național-liberali. Jocul politic se complicase, o dată cu pluripartidismul. Cel mai important eveniment politic l-a constituit însă formarea Partidului Național Țărănesc, la 10 octombrie 1926⁷²⁵. Pe plan local, Conferința de constituire a Partidului Național Țărănesc, în județul Tutova, s-a desfășurat în ziua de 9 ianuarie 1927. În

⁷¹⁶ „Steaua Tutovei”, I, 7 - 8, martie - aprilie 1924.

⁷¹⁷ Cf. art. *Dictatura liberală*, „Tribuna Tutovei”, VII, 4, 15 iunie 1925, *Tirania liberală, Apel către alegătorii tutoveni*, „Steaua Tutovei”, II, 9, 28 noiembrie 1925.

⁷¹⁸ Art. *Din nevoile Bârladului*, „Steaua Tutovei”, II, 4, 11 aprilie 1925.

⁷¹⁹ „Facla”, VIII, 244, 17 februarie 1926.

⁷²⁰ „Neamul românesc”, XXI, 42, 22 februarie 1926, p. 4.

⁷²¹ Șt. Neagoe, *op. cit.*, p. 90-92; Cf. și art. *Domnul general Averescu a fost chemat la cârma țării*, „Steaua Tutovei”, III, 2, aprilie 1926.

⁷²² Monitorul Oficial, 13 mai 1926.

⁷²³ „Steaua Tutovei”, II, 5, 23 mai 1926.

⁷²⁴ „Tribuna Tutovei”, VIII, 7, 25 iunie 1926.

⁷²⁵ Fuziunea Partidului Național Român - Iuliu Maniu cu Partidul Țărănesc - I. Mihalache (cf. I. Scurtu, *Istoria Partidului Național Țărănesc*, p. 50).

fruntea organizației județene a național-țărăniștilor a fost ales avocatul Vasile Georgescu-Bârlad⁷²⁶.

În vara anului 1927, guvernul averescan părăsea pentru totdeauna cârma politică a țării, puterea revenind național-liberalilor. Noile alegeri pentru Camera Deputaților, din 7 iulie 1927, s-au caracterizat printr-un număr mare de absenteiști, ceea ce demonstra o anumită derută a electoratului. La nivelul țării, din 3586086 înscriși, doar 2762799 cetățeni și-au exprimat dreptul de vot, ceea ce reprezintă 1/5 din populația țării, ceilalți reprezentând femeilor, cu o jumătate din numărul locuitorilor ce nu aveau dreptul la vot, plus 25 - 30% copii și tineri. Rezulta că 75 - 80% nu votează⁷²⁷.

Moartea regelui Ferdinand, principalul sprijinitor al Partidului Național Liberal (19 iulie 1927), urmată de dispariția prematură a lui Ion I. C. Brătianu (noiembrie 1927), a însemnat un moment de grea cumpănă pentru mișcarea liberală. De toate disensiunile create vor profita național-țărăniștii care după mai mulți ani de opoziție, își vedeau visul împlinit în noiembrie 1928. Guvernul este încredințat Partidului Național Țărănesc cu obligația organizării de noi alegeri parlamentare.

Campania electorală din noiembrie-decembrie 1928, a determinat noi carteluri politice, favorabile, în vederea obținerii victoriei în alegeri. În alegerile parlamentare din noiembrie 1928 au luat parte: Partidul Național Țărănesc, cartelat cu Partidul Social - Democrat și Partidul German; Blocul Muncitoresc Țărănesc, Partidul Național Liberal, Partidul Poporului, cartelat cu gruparea lui N. Iorga, Partidul Țărănesc (dr. N. Lupu), Liga Apărării Național Creștine, Partidul Maghiar și alte câteva grupări politice mai mici⁷²⁸. Semnul distinctiv al Partidului Național Țărănesc era cercul⁷²⁹. Alegerile din 12-15 decembrie 1928 s-au încheiat cu victoria categorică a Partidului Național Țărănesc. Partidul Național Țărănesc a obținut 77,76% din voturi la nivelul țării, ceea ce i-a adus 348 mandate în Parlament, inclusiv mandatele social-democraților și Partidului German cu care a fost cartelat. A fost recordul obținut de un partid politic de la introducerea votului universal⁷³⁰.

Pe baza noii legi administrative adoptate de Cameră și Senat, în iulie 1929⁷³¹, alegerile județene au avut loc pe data de 6 februarie 1930. Din analiza datelor, rezultă o scădere a popularității guvernului, în condițiile crizei economice, cât și creșterii influenței național-liberalilor în județele din vechiul Regat și, în special, în județele de la șes. Directoratul, IV, Iași comunica rezultatele alegerilor astfel: „Guvernul a luat toate locurilor în județul Tecuci. Liberalii au luat cincimea în județul Botoșani, Iași, Neamț, Vaslui, Bacău, Tutova și Roman în județul Fălciu au luat cincimea și liberalii și lupiștii⁷³²”.

⁷²⁶ „Tribuna Tutovei”, IX, 1, ianuarie 1927.

⁷²⁷ „Buletinul statistic al României”, nr. 3, iulie-septembrie 1927.

⁷²⁸ Cf. *Manifestul către țară al Partidului Național Țărănesc*, „Dreptatea”, II, 342, 30 noiembrie 1920; „Socialismul”, XXII, 42, 28 noiembrie 1928; „Înainte”, III, 15, 6 decembrie 1928.

⁷²⁹ „Tribuna Tutovei”, IX, 5, 18 noiembrie 1928.

⁷³⁰ MO, nr. 283, 19 decembrie 1928; I. Scurtu, *op. cit.*, p. 109.

⁷³¹ *Legea pentru organizarea administrației locale*, MO, nr. 170, 3 august 1929.

⁷³² „Neamul românesc”, XXV, 301, 8 februarie 1930.

La Bârlad, rezultatele au fost favorabile național - țărăniștilor, în condițiile numărului cel mai ridicat de absenteiști (63.5%). Din 7324 de alegători înscriși pe listele electorale s-au prezentat la urne doar 2668 de persoane. Național-țărăniștii au obținut 1913 voturi, adică 4/5 din voturile exprimate, ceea ce le-a conferit 24 de locuri în consiliul județean; liberalii obținând doar 6 locuri⁷³³.

Alegerile comunale din luna august 1930 au menținut, în general, aceleași proporții. Lista guvernamentală, în frunte cu Vasile Georgescu-Bârlad, 1809 voturi; lista liberalilor, cu avocatul Ioan Bontaș, 780 voturi și lista averescană cu Lucian Nechifor, 214 voturi. Pentru noul consiliu comunal repartitia locurilor era următoarea: național-țărăniștii - 23; liberalii 9. Nicolae Dorin a devenit primarul orașului Bârlad, prefect fiind numit Emanoil Grigoraș⁷³⁴.

În 1931 s-a constituit la Bârlad o secție a Asociației Cercetașii României care își propunea organizarea tineretului, în special școlar, în detașamente paramilitare. Între membrii de conducere ai asociației figurau: comandantul garnizoanei militare, Emanoil Grigoraș, prefectul județului, Petre Todicescu, directorul Liceului „Gh. Roșca Codreanu”, Nicolae Dorin, primarul orașului, și alții. La 27 ianuarie 1931 s-a constituit cohorta de cercetași „Bogdan Vodă”⁷³⁵.

Continua degradare a condițiilor de trai ale producătorilor agricoli, în situația scăderii accentuate a prețului la cereale și a creșterii cametei, a declanșat un val de proteste care vor servi de propagandă și partidelor din opoziție. În primul număr al ziarului „Moldova”, publicat la Bârlad, în 1931, în articolul program *Hotărâri eroice*, poetul George Tutoveanu, cerea colaborarea tuturor partidelor politice pentru rezolvarea problemei agrare⁷³⁶. Liga contra Cametei desfășura o puternică acțiune protestatară, solicitând intervenția urgentă a statului. În sala Teatrului „Carol”, la Bârlad, au fost organizate o serie de conferințe pe această temă, cerându-se cămătăria, să se recalculeze datoriile la ceea ce s-a împrumutat cu un procent⁷³⁷.

Nemulțumirile generate de criza economică, au determinat o răcire a electoratului față de național-țărăniști aflați la putere, deoarece nu rezolvau principalele probleme care măcinau societatea românească. Urmarea a fost pierderea alegerilor din iunie 1931 în favoarea Uniunii Naționale Iorga - Argetoianu⁷³⁸.

În județul Tutova Uniunea Națională a obținut un adevărat triumf, 14474 de voturi, din cele 28108 înregistrate; celelalte partide situându-se la diferențe foarte mari: Partidul Poporului cu 1276 voturi, Partidul Liberal Gheorghe Brătianu cu 1179 voturi, național-țărăniștii cu 838 de voturi, Liga contra Cametei cu 799 de voturi⁷³⁹. Pentru prima dată au figurat formațiuni politice mai noi: Partidul Țărănesc - dr. N. Lupu, gruparea legionară a lui Corneliu Zelea Codreanu și Partidului Evreiesc, cu rezultate modeste.

⁷³³ *Ibidem*, XXV, 62, 18 martie 1930.

⁷³⁴ *Ibidem*, I, 3, 2 februarie 1931.

⁷³⁵ *Ibidem*; cf. „Straja Țării”, *Enciclopedia României*, I, p. 482 -489.

⁷³⁶ „Moldova”, I, 1, 2 ianuarie 1931.

⁷³⁷ „Înainte”, I, 2-3, februarie 1931.

⁷³⁸ Buletinul statistic al României, nr. 8, aprilie - iunie 1931, p 3 - 27.

⁷³⁹ „Moldova”, I, 10, 1 iunie 1931.

Victoria în alegeri a Uniunii Naționale se datora și prestigiului de care se bucura marele istoric N. Iorga în această zonă a țării, scăderea interesului față de guvernanții național-țărăniști pentru nerealizarea programului electoral, cât și neîncrederea în noile grupări care se lansaseră pe arena politică.

George Tutoveanu, poetul și animatorul vieții culturale bârlădene, a fost numit prefect al județului Tutova⁷⁴⁰. Dintre măsurile adoptate de consiliul comunal s-a numărat: acordarea sprijinului pentru construirea noului local al Liceului de fete „Iorgu Radu”⁷⁴¹, ajutorarea sinistraților, în urma inundațiilor din vara anului 1932⁷⁴², organizarea unor acțiuni de divertisment în Grădina Publică⁷⁴³. Noul prefect al județului Tutova și-a exprimat încrederea în aprobarea de către parlament a *Legii conversiunii datoriilor agricole*, menită să aducă o numită ușurare pentru populația rurală, înglodată în numeroase datorii către stat⁷⁴⁴.

Adâncirea crizei economice, izbucnirea unor conflicte sociale, atacurile partidelor din opoziție au făcut ca în scurt timp și această guvernare să-și piardă credibilitatea. Demisia cabinetului de „Uniune Națională” a permis revenirea Partidului Național Țărănesc la conducere, regele Carol al II-lea încredințând guvernului Al. Vaida - Voievod misiunea organizării noilor alegeri parlamentare⁷⁴⁵.

Programul electoral al național-țărăniștilor promitea restabilirea finanțelor, realizarea controlului asupra averii funcționarilor publici și a parlamentarilor, simplificarea aparatului administrativ, întărirea gospodăriilor țărănești, dezvoltarea cooperăției, scăderea dobânzilor, menținerea conversiunii datoriilor agricole, modernizarea transporturilor, dezvoltarea învățământului, a asistenței sanitare ș. a.⁷⁴⁶

Deși lupta politică a fost intensă, campania electorală s-a desfășurat fără incidente majore. Scrutinul din 17 iulie 1932 s-a încheiat cu victoria, la limită, a Partidului Național Țărănesc care a întrunit 40.3% din totalul voturilor, cea mai scăzută cotă a acestei formațiuni politice în alegerile electorale de până la acea dată. Totuși, național-țărăniștii dețineau majoritatea în Parlament, ceea ce le permitea să acționeze pentru realizarea programului de guvernare⁷⁴⁷.

Analizând rezultatele alegerilor parlamentare se constata și la Bârlad și în județul Tutova o redresare a popularității național-țărăniștilor care s-au detașat cu cele 8760 voturi, față de celelalte formațiuni politice: național-liberalii cu 2991 de voturi, gruparea legionară cu 2461 de voturi, creșterea spectaculoasă față de scrutinul din 1931. Partidul Național Liberal Gh. Brătianu își menținea, cu o ușoară creștere

⁷⁴⁰ *Ibidem*, I, 12, 15 iulie 1931.

⁷⁴¹ *Ibidem*, I, 19, 15 noiembrie 1931.

⁷⁴² *Ibidem*, II, 3, 15 ianuarie 1932.

⁷⁴³ *Ibidem*, I, 11, 21 iunie 1931. Conducerea Regimentului 13 Cantemir se angaja ca muzica militară să susțină concerte în aer liber de două ori pe săptămână în Grădina Publică.

⁷⁴⁴ Legea conversiunii datoriilor agricole, a fost sprijinită în parlament și de național - țărăniști, deși noua lege lovea în instituțiile de credit, întemeiate de guvernele național - țărăniste, precum și în băncile populare, susținute de Partidul Național Țărănesc (Dezbateri Adunarea Deputaților, nr. 89, Ședința din 16 aprilie, 1932, p. 4505; *ibidem*, nr. 67, Ședința din 23 martie 1932, p.2610).

⁷⁴⁵ „Dreptatea”, V, 1403, 8 iunie 1932.

⁷⁴⁶ *Manifestul - Program al Partidului Național Țărănesc*, „Dreptatea”, V, 1418, 27 iunie 1932; cf. I. Scurtu, *Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, p. 107 - 120.

⁷⁴⁷ *Monitorul Oficial*, nr. 173, 26 iulie 1932.

susținătorii, obținând 1251 voturi, Partidul Țărănesc - dr. N. Lupu obținuse 1032 de voturi, adică 3.4 ori mai mult decât la alegerile anterioare, Național - Agrarieni dețineau 914 voturi, Sfatul Negustoresc 665 de voturi, Partidul Poporului 316 voturi, adică de 4 ori mai puțin decât în 1931. Pe ultimul loc se situa Partidul Evreiesc cu 160 de voturi⁷⁴⁸.

Alegerile comunale s-au desfășurat pe 26 martie 1933 și au fost dominate de național-țărăniști (2282 voturi) și la o distanță apreciabilă de național-liberali (936 de voturi). Acest lucru a permis ca în consiliul comunal al orașului Bârlad, național-țărăniștii să dețină 25 de locuri, iar național-liberalii doar 5⁷⁴⁹. Noul consiliu comunal a încercat să facă față situației deosebit de grele, impusă de efectele crizei economice: deprecierea monedei, creșterea fiscalității, micșorarea salariilor, sporirea procentului de șomeri, la care s-au adăugat și inundațiile din vara anului 1932.

Pe plan central, Partidul Național Țărănesc se confrunta în afara grelelor probleme economice și sociale și cu puternice disensiuni interne. Treptat, din partid s-au desprins: după gruparea dr. N. Lupu, situată pe poziții radicale, de stânga, alte două grupări: ale lui Constantin Stere⁷⁵⁰ și Grigore Iunian⁷⁵¹. Iuliu Maniu renunțase provizoriu la președinția partidului, în favoarea lui Ion Mihalache. În lupta pentru răsturnarea guvernului s-au angajat toate partidele din opoziție, fiecare promițând măsuri urgente pentru redresarea și consolidarea țării.

Presa de stânga critica fățiș politica guvernului care nu-și respectase promisiunile electorale: „Cetățeanul trage din greu jugul vieții de toate zilele... politicianii pe scena vieții politice se agită, vorbesc de te aiuresc cu atâtea pro și contra argumente, iar între culise gândesc mereu la autoîndestulare. Comerțul tânjește... industria produce... șomeri, finanțele produc... teama de raportul experților către stăpânii noștri din afară... de care depinde... ce depinde? noul împrumut? noile impozite? sau ce?”⁷⁵².

În noiembrie 1933, Partidul Național Țărănesc părea că conducea executivul, dar dispunea de suficiente resurse pentru ca în timp să-și refacă influența în rândul electoratului.

Național Liberalii reveniți la conducere după o lungă absență, vor conduce și alegerile parlamentare, fixate pentru 20 decembrie pentru Camera Deputaților și la 22 decembrie pentru Senat. Programul Partidului Național -Liberal fusese aprobat încă din luna octombrie 1933⁷⁵³ și a Partidului Național - Țărănesc pe 4 decembrie 1933⁷⁵⁴.

⁷⁴⁸ „Opinia Bârladului”, I, 1, 18 iulie 1932.

⁷⁴⁹ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Vaslui (DJANV), fond Primăria Orașului Bârlad (POB), 1832-1949 Cereri ale cetățenilor pentru a fi înscrși în listele electorale, dosar 16/1933, f. 1-6; *ibidem*, dosar 20/1933, f. 1-15, „Neamul românesc”, XXVII, 68, 29 martie 1933.

⁷⁵⁰ La 6 martie 1931 a avut loc Congresul de constituire a Partidului Țărănesc Democrat, condus de Constantin Stere (cf. I. Scurtu, *op. cit.*, p. 211-213).

⁷⁵¹ „Dimineața” XXVIII, 9267, 14 octombrie 1932. La 13 octombrie, Grigore Iunian și-a dat demisia din Partidul Național Țărănesc și la 20 noiembrie 1932 a fost format Partidul Radical Țărănesc.

⁷⁵² Cf. *Dezorientări*, „Părerii”, II, 1, 25 septembrie 1932.

⁷⁵³ Cf. Programul de guvernare al Partidului Național Liberal, aprobat în ședința din 1 octombrie 1933, București, 1933.

⁷⁵⁴ „Dreptatea”, VIII, 1865, 4 decembrie 1933. Avea la baza Programul de la Câmpulung, 10 septembrie 1933, prezentat de I. Mihalache.

La 9 decembrie 1933 guvernul I. G. Duca a scos în afara legii Garda de Fier, deoarece prin mijloacele sale violente „urmărea schimbarea ordinii publice în stat” și „stabilirea unui regim social și politic contrar, celui statornicit prin Constituție, cât și prin tratatele de pace”⁷⁵⁵.

Alegerile parlamentare s-au încheiat cu victoria Partidului Național Liberal care a obținut 50.99%, din totalul voturilor, asigurându-și majoritatea locurilor în parlament⁷⁵⁶. În aceeași zi, la 29 decembrie 1933, era asasinat în gara Sinaia de către legionari, I.G. Duca, președintele Consiliului de Miniștri, act care a zguduit întreaga opinie publică⁷⁵⁷.

Rezultatele scrutinului electoral în județul Tutova dădea câștig de cauză tot național-liberalilor, cu un procent de 79.6% din totalul voturilor exprimate. Pe locul al doilea se situa Partidul Național Țărănesc cu 6.13% din voturi, urmat de Partidul Țărănesc - dr. N. Lupu, cu 5.4% voturi, Partidul Național Liberal - Gh. Brătianu, cu 3.25% din voturi. Pe ultimele locuri se situau Partidul Poporului, Uniunea Agrară, Partidul Țărănesc Radical, Blocul Cetățenesc cu o pondere de sub 2% din voturi⁷⁵⁸.

Ca urmare a măsurilor adoptate de prefectul județului Tutova, Ioan Guriță, și Nicolae Simionescu, președintele național-liberalilor din județ, alegerile au decurs fără incidente grave.

Alegerile din Senat din 22 decembrie 1933, au dat rezultate apropiate cu cele pentru Camera Deputaților și în județul Tutova. Național-liberalii obținând un avantaj de 9 procente față de Cameră (87, 7%), în timp ce Partidul Național Țărănesc, doar un procent (7.24%). Fostul primar, Ioan Bontaș, era ales senator din partea național-liberalilor⁷⁵⁹.

În locul vechiului consiliu comunal a fost constituită o comisie interimară formată din Theodor Buzescu, președinte, Alexandru Chiriac, Ion Ursoi, Dr. Barbălață și Constantin Genete, membri care au depus jurământul în ziua de 23 decembrie 1933, în prezența prefectului Ioan Guriță, a preotului Gheorghe Ștefănescu și a funcționarilor publici⁷⁶⁰.

Pentru luna mai au fost fixate alegerile comunale la sate⁷⁶¹ în județul Tutova, iar pentru luna iunie pentru consiliul comunal al orașului Bârlad. Scrutinul a reprezentat un nou succes al național-liberalilor, care dețineau 28 de locuri în consiliul comunal Bârlad.

Dintre consilierii liberali se numărau: Theodor Buzescu, primar, Alexandru Chiriac, Gheorghe Dimitriu, Eugen Bulbuc. Noul consiliu comunal a fost instalat în ziua de 10 iulie 1934⁷⁶². Guvernarea național-liberală Gh.Tătărăscu a permis

⁷⁵⁵ MO, nr. 286, 9 decembrie 1933.

⁷⁵⁶ Cf. I. Scurtu, *op. cit.*, p. 221 - 232.

⁷⁵⁷ I. Mihalache, *La moartea lui Duca*, „Dreptatea”, VIII, 1888, 1 ianuarie 1934.

⁷⁵⁸ „Neamul românesc”, XXVIII, 280, 30 decembrie 1933.

⁷⁵⁹ *Ibidem*.

⁷⁶⁰ „Veacul nostru”, II, 1-2, 1 ianuarie 1934.

⁷⁶¹ „Bârladul”, II, 9, 22 aprilie 1934.

⁷⁶² „Veacul nostru”, II, 13, 15 iunie 1934; cf. DJANV, fond cit., pachet 82, dosar 16/1934, f. 1-95 (Tabelele cetățenilor amendați pentru participarea la alegeri); *ibidem*, pachet 84, dosar 29/1934, f.1-28 (Ordonanțele M.A.I. referitoare la alegerile comunale pe anul 1934); *ibidem*, dosar 30/1934, f. 1-24 (Listele electorale a noilor înscrieri precum și cei șterși din listele electorale pe anul 1934); *ibidem*, dosar

relansarea industriei naționale⁷⁶³, în conformitate cu deviza „*prin noi înșine*”, depășirea efectelor crizei economice, pentru ca în anul 1938 să se obțină cea mai ridicată producție din perioada interbelică. Aceste măsuri protecționiste au fost benefice pentru întreaga economie românească. *Legea pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane*, adoptată la 4 aprilie 1934, a contribuit „la ameliorarea tensiunii create în lumea satelor, a scos țărănimea de sub povara insuportabilă a datoriilor”⁷⁶⁴. Județul Tutova a beneficiat în mai mică măsură de legislația protecționistă. Investițiile reduse nu au permis schimbări esențiale în economia județului și a orașului Bârlad.

Pe de altă parte, guvernul Gh. Tătăărăscu a condus țara prin decrete-legi, a introdus starea de asediu, măsuri pentru apărarea ordinii în stat, cenzura, fapt care a creat nemulțumirea opoziției care vedeau o degradare vizibilă a democrației românești⁷⁶⁵.

Noua lege administrativă, votată la 10 martie 1936⁷⁶⁶, introduce „o tutelă exagerată a organelor de stat asupra organelor administrative”. Deși criticată de opoziție, ea a intrat în vigoare și pe baza ei s-au organizat noile alegeri comunale și județene, în aprilie 1936. Alegerile din 29 aprilie 1936 nu au adus modificări importante componenței consiliului comunal la Bârlad⁷⁶⁷. Un an mai târziu, au avut loc noi alegeri comunale pentru completarea consiliilor locale și județene. Alegerile județene s-au ținut la 25 iulie 1937, excepție făcând județul Tutova⁷⁶⁸, unde au avut loc mai devreme, pe 30 mai 1937⁷⁶⁹.

Forțele politice antrenate în campania electorală, din noiembrie-decembrie 1937, au încheiat carteluri, uneori surprinzătoare, care au neliniștit o parte a alegătorilor. Situația s-a răsfrânt și pe plan local. Pactul de neagresiune Maniu-Codreanu era cel mai mult discutat. Cunoscându-se poziția antilegionară și anticarlistă a conducerii național-țărăniște, cetățeanul de rând nu putea înțelege subtilitățile politice, de alianță temporală, determinate de lupta electorală a cărui obiectiv era înlăturarea național-liberalilor și revenirea Partidului Național Țărănesc la conducerea executivului.

Rezultatele alegerilor parlamentare au fost un eșec al forțelor politice: Partidul Național Liberal, 35.92% din voturi, Partidul Național Țărănesc, 20.4%, în schimb, Garda de Fier cu 15.5% își atinge obiectivele de a fi o forță politică, recunoscută, la un

32/1934, f.1-68 (Comunicări și somații în legătură cu constituirea Consiliului Comunal, alegerea primarului și ajutorului de primar).

⁷⁶³ D.A.D., nr. 46, Ședința din 24 aprilie 1934, p. 2143.

⁷⁶⁴ I. Scurtu, *op. cit.*, p.218.

⁷⁶⁵ D.A.D, nr. 49, Ședința din 4 martie 1935, p 1930; *ibidem*, nr. 55, ședința din 12 martie 1935, p.1576; *ibidem*, nr. 56, Ședința din 13 martie 1935, p.1596 MO, nr. 83, din 7 aprilie 1934; *ibidem*, nr. 155 din 9 iulie 1934.

⁷⁶⁶ D.A.D., nr. 95, Ședința din 16 decembrie 1935, p 280; *ibidem*, nr.31, Ședința din 28 februarie 1936, p.1162. Proiectul lege prevedea: depunerea listelor se făcea de către candidații înscriși fără limita unui anumit număr de alegători, contestațiile rezolvate pe loc de către judecătorul de ocol; durata consiliului era nelimitată, alegerile având loc din trei în trei ani.

⁷⁶⁷ DJANV, fond cit., pachet 98, dosar 29/1936, f.1-21 (Correspondența M.A.I. și referate privitoare la întocmirea listelor electorale: Cameră, Senat, Județ); *ibidem*, dosar 32/1936, f.1-8 (Liste de alegători).

⁷⁶⁸ *Ibidem*, pachet 103, dosar 1/1037, f. 1-42.

⁷⁶⁹ *Ibidem*, dosar 3/1937, f.1-28.

pas de puterea totală⁷⁷⁰. Cu alegerile parlamentare din decembrie 1937 se încheia o competiție, mai mult sau mai puțin loială, mai mult sau mai puțin dură, a exercițiului guvernării democrației, bazată pe principiul pluripartidismului⁷⁷¹.

Conform reformei administrative, decretate la 14 august 1938, primarii erau desemnați de prefecți pe timp de 6 ani și se creau, alături de vechile structuri, ținuturile care grupau mai multe județe⁷⁷². Județul Tutova se încadra în ținutul Dunărea de Jos, alături de județele: Fălciu, Tecuci, Covurlui, Brăila, Tulcea, Putna, Rm. Sărat, Ismail, Cahul, în total 10 județe.

Alegerile pentru Cameră și Senat, din zilele de 1-2 iunie 1939, câștigate de Frontul Renașterii Naționale, singura organizație care a depus candidați, au fost un adevărat simulacru al democrației, în condițiile în care celelalte partide politice au fost interzise din primăvara anului 1938⁷⁷³.

Există o corespondență bogată, privind listele electorale din județul Tutova și din orașul Bârlad⁷⁷⁴, cu diferitele categorii de alegători (muncitori, agricultori, intelectuali), corespondențe referitoare la întrunirea Frontului Renașterii Naționale, în ținutul Dunărea de Jos⁷⁷⁵, cât și necesitatea procurării uniformei acestuia pentru toți salariații publici⁷⁷⁶.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Analele Parlamentare ale României (A. P. R.)
- „Buletinul statistic al României”
- Dezbateri Adunarea Deputaților (D. A. D)
- Direcția Arhivelor Naționale București (D. A. N. B.)
- Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale București (D. A. N. I. C.)
- Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Vaslui (D. J. A. N. V.)
- „Monitorul Oficial”
- „Bârladul”, „Brazdă nouă”, „Dimineața”, „Dreptatea”, „Facla”, „Iașul socialist”, „Ideal”, „Libertatea”, „Moldova”, „Neamul românesc”, „Opinia Bârladului”, „Părerii”, „Socialismul”, „Steaua Tutovei”, „Tribuna Tutovei”, „Veacul nostru”, „Viitorul”.
- Carol al II-lea în zodia Satanei. Reflexiuni asupra politicii internaționale, Editura Universitaria, 1994.
- Alexandru Crăciun, *Monografia județului Tutova*, 1943.
- Vlad Georgescu, *Istoria Românilor de la origini până în zilele noastre*, București, Editura Humanitas, 1992.

⁷⁷⁰ MO, nr. 301, 30 decembrie 1937; cf. I. Scurtu, *Evoluția regimului politic*, p. 153-160.

⁷⁷¹ Corespondența cu Judecătoria mixtă Bârlad, procese-verbale cu M.A.I., Tribunalul Județean Tutova, referitoare la alegerile generale și comunale din anul 1937 (DJANV, fond cit., pachet 105, dosar 18/1937, f.1-51); Liste de alegători (*ibidem*, pachet 106, dosar 35/1937, f. 1-116).

⁷⁷² „Dreptatea”, XX, 3159, 5 iunie 1938; cf. I. Scurtu, *op.cit.*, p.161-175.

⁷⁷³ Monitorul Oficial, nr. 128 bis, 6 iunie 1939.

⁷⁷⁴ DJANV, fond cit., dosar 35/1939, f.1-2; *ibidem*, pachet 132, dosar 36/1939, f.1-20.

⁷⁷⁵ *Ibidem*, dosar 13/1939, f. 1-10.

⁷⁷⁶ *Ibidem*, pachet 136, dosar 14/1939, f.1-15.

-
- Oltea Rășcanu Gramaticu, *Istoria Bârladului*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Iași, Editura PIM, 2015, vol. I, p. 600-634.
  - A.Iordache, *Ion I.C.Brătianu*, București, Editura Albatros, 1994.
  - Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guvernele și guvernarea. 1916-1938*, București, Editura Silex, 1996.
  - Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *Viața politică în România. 1918-1921*, București, Editura Politică, 1976.
  - Stelian .Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi – 1859 până în zilele noastre – 1995*, București, Editura Machiavelli, 1995.
  - Florea Nedelcu, *Viața politică din România în preajma instaurării dictaturii regale*, Cluj, Editura Dacia, 1973.
  - Mihai Rusenescu, Ioan Saizu, *Viața politică în România. 1922-1928*, București, Editura Politică, 1979.
  - Alexandru Gh.Savu, *Sistemul partidelor politice din România. 1919-1940*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.
  - Ioan Scurtu, *Istoria Partidului Național Țărănesc*, București, Editura Enciclopedică, 1994.
  - Idem., *Iuliu Maniu*, București, Editura Enciclopedică, 1995.
  - Idem., *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1996.
  - Em.Sonea, G.Sonea, *Viața economică și politică a României. 1933-1938*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.
  - Kurt W.Treptow, Gh.Buzatu, „Procesul” lui Corneliu Zelea Codreanu (mai 1938), Iași, 1994.
  - Francisco Veiga, *Istoria Gărzii de Fier. 1919-1941*, București, Editura Humanitas, 1993.